

СТАНОВИЩЕ

**ОТ ДОЦ. ПАВЛИНА ПЕНКОВА ТЕНЕВА, Д.ОЗ
ТРАКИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ – МЕДИЦИНСКИ КОЛЕЖ СТАРА ЗАГОРА**

Катедра „Здравни грижи“,

На дисертационен труд на Петя Георгиева Крумова

на тема

**Етични аспекти на здравните грижи положени от медицинските сестри за възрастни
и стари хора**

Научени ръководители

Доц. Емилия Георгиева, д.оз.

Доц. Веселина Славова, д.ф.

За присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по област на висше образование: 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4.Обществено здраве и научна специалност: Управление на здравните грижи.

Данни за процедурата

Петя Георгиева Крумова със заповед на Ректора на Медицински Университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“, Варна № Р-109-207 от 12.05.2022 г. е зачислена като докторант в самостоятелна форма на обучение в Докторската програма по „Управление на здравните грижи“ към Катедра „Здравни грижи“, Филиал Сливен към Медицински университет, Варна за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4. Обществено здраве, по докторска програма „Управление на здравните грижи“. На катедрен съвет на Катедра „Здравни грижи“, Филиал Сливен към Медицински университет Варна на 29.11.2023 г. е установена готовността за публична защита на докторантката и е направено предложение за състав на Научно жури.

Настоящото становище представям в качеството си на член на Научно жури, избрано и гласувано от АС на МУ - Варна (Протокол № 82/12.02.2024 г.) и назначено съгласно Заповед на Ректора на Медицинския университет - Варна № Р-109-52 от 15.02.2024 г. за осигуряване на процедура по защита на дисертационен труд на тема „**Етични аспекти на здравните грижи положени от медицинските сестри за възрастни и стари хора**“, разработена от *Петя Георгиева Крумова*, докторант в Катедра „Здравни грижи“, филиал – Сливен към Медицински университет – Варна. Съгласно протокол № 1/26.02.2024 г. от първо заседание на Научното жури съм определена да представя становище за дисертационния труд.

Представеният комплект материали на хартиен и електронен носител е подготвен в съответствие със Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за развитие на академичния състав на Медицински университет - Варна.

Предложеният за защита дисертационен труд „**Етични аспекти на здравните грижи положени от медицинските сестри за възрастни и стари хора**“ е резултат на целенасочената дългогодишна работа на *Петя Крумова* като изследовател на база професионалната си квалификация „медицинска сестра“, и професионална реализация.

Образование и обучение

След завършване на базовото си медицинско образование, специалност „Медицински сестра“ в Медицински колеж пре Тракийски университет Стара Загора Петя Крумова продължава устойчиво професионалното си развитие и обучение. През 2006г. придобива ОКС бакалавър по Здравни грижи във Висш Медицински институт гр. Пловдив. През 2009г. придобива магистърска степен специалност Икономика на отбраната и сигурността към Университет Национално Световно Стопанство, София. Петя Крумова продължава своето обучение в Медицински университет София, и през 2014г. се дипломира и като магистър по Управление на Здравните грижи.

Професионална реализация

Професионалното развитие на Петя Крумова като медицинска сестра започва през 2000г. като операционна сестра в УМБАЛ Стара Загора - ЕАД Стара Загора, а от 2008-2014г. старша медицинска сестра - Операционен блок. От 2018 – 2021г. е старша медицинска сестра –Операционен в МБАЛ „ТРАКИЯ" ЕООД, Стара Загора.

Академичното ѝ развитие започва през 2014г., когато е назначена като преподавател по Здравни грижи, в Медицински колеж в Тракийски университет Стара Загора

и продължава до момента като докторант в самостоятелна форма на обучение във Филиал – Сливен към Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ Варна, Катедра „Здравни грижи“.

От 12.05.2022 г. Петя Георгиева Крумова е зачислена като докторант в самостоятелна форма на обучение в Докторската програма по „Управление на здравните

грижи“ към Катедра „Здравни грижи“, Филиал – Сливен към Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ Варна. Ръководи занятия по учебните дисциплини Здравни грижи за всички специалности в Медицински колеж Стара Загора и Клинична практика на специалностите Рехабилитатор и Медицински козметик. Докторантката има 2 научни публикации *във връзка с дисертацията*, използва английски, и руски език.

Характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд, разработен от *Петя Крумова* в обем от 146 страници, със стандартната за професионалното направление структура и включва: въведение, първа глава „Литературен обзор“; втора глава „Цел, задачи, методика и организация на проучването“; трета глава „Резултати от собствени проучвания“; четвърта глава „Модел за въвеждане на етични сестрински грижи в дом за стари хора“; заключение, изводи, предложения, приноси; използвана литература и приложения. Съдържанието отговаря на темата и отразява резултатите на направените изследвания от докторантката. Библиографската справка съдържа 173 заглавия, от които 56 на кирилица, 105 на латиница и 12 от интернет.

Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

През последните години ясно изразената демографска, икономическа и социална криза поставя пред професионалистите по здравни грижи редица предизвикателства за осигуряване на достъпни, качествени и устойчиви услуги за дългосрочна и грижа на лицата в напреднала възраст. Темата на дисертационния труд е актуална и представлява обществено значим проблем, с подчертана съвременна актуалност и научна значимост. Старите хора представляват уязвима група от населението, която изисква подкрепа и специални здравни грижи. Ясно подчертана е ролята на медицинските сестри като ключова в предоставянето на лечение и грижа за тези пациенти.

Акцентът е поставен върху основните етични предизвикателства - уважението към автономността на пациентите, справедливостта, отношението към достойнството и качеството на живот. Разгледан е проблемът за гарантиране на по-високо качество на предлаганите услугите в съществуващите специализирани институции за възрастни и стари хора, предвид недостига на медицинските специалисти в областта на здравните грижи и здравеопазването като цяло.

Литературен обзор

В литературния обзор проблема е разгледан задълбочено и притежава добра познавателна стойност. В структурно отношение обзорът е разработен в седем раздела и разглежда различни аспекти на изследвания проблем.

Първата част е посветена на „*етика на грижата в сестринството*“ и възрастните хора, които са обект на грижи. Подробно са представени основните признаци на процеса на стареене и факторите, които влияят на качеството на предоставяните здравните грижи.

Във втората част от литературния обзор е представено демографското състояние в България. Разгледани са факторите, които дават неблагоприятно отражение върху динамиката на остаряването на населението и процесите влияещи върху демографското развитие на населението.

В третата част са разгледани Нормативни документи регламентиращи и защитаващи правата на възрастните и старите хора.

Четвъртата част представя сравнителен анализ на етичните кодекси в сестринството за грижите при възрастни и стари хора в България, Кодекса на Американската асоциация на сестрите, Кодекса за професионално поведение на сестрите в Обединеното кралство. Очертани са общите моменти в етичните кодекси в сестринството.

Петата част на обзора е посветена на утвърждаване и прилагане на етични стандарти при възрастни и стари хора. Представени са накратко биологичните промени, които настъпват с процеса на стареене – промени в зрението, слуха, двигателния апарат, ендокринна, дихателна, отделителна, сърдечно-съдова системи, когнитивни и други промени. Описани са грижите полагани за възрастни хора в България и страните – Австрия, Германия, Норвегия, Холандия, и Турция.

Шеста част е отделена на „*комуникацията*“ като основен фактор във всяка добра връзка и ефективно общуване. Разгледани са основните модели на общуване - патерналистичен модел, автономен модел, модел на партньорство, договорен, бизнес и превантивен модел.

Последната седма част отразява мотивацията и нагласата на студентите от специалността медицинска сестра за работа с възрастни и стари хора.

Литературният обзор и библиографската справка издават широка информираност на докторантката по разглежданата тема.

Методология и организация на проучването

Методологията на научното изследване е описана подробно и коректно, като поставена цел е да се изследват, проучат, анализират и оценят етичните аспекти на здравните грижи полагани от медицински сестри за възрастни и стари хора, съобразно демографската обстановка в страната и медико-социалните проблеми в гериатрията. За постигането на целта са поставени пет основни задачи и три изследователски хипотези. Методиката е подробно представена. В проучването са включени 303 лица разпределени в три групи.

- **Първа група** – практикуващи медицински сестри в институции полагачи здравни грижи за възрастни и стари хора в област Стара Загора (n = 55).
- **Втора група** – лица на възраст над 65г., настанени в тези институции (n = 100).
- **Трета група** – студенти трети и четвърти курс, специалност „Медицинска сестра“ в горепосочените университети(n = 148).

Етапите на проучването са описани подробно и представени в табличен вид. Разработени

са три вида анонимни анкетни карти, съдържат отворени и затворени въпроси. Проучването е проведено след получено разрешение от Комисията по етика на научните изследвания при Медицински университет – Варна. Всички участници в изследването са подписали информирано съгласие.

Изследователските методи в проучването - документален, социологичен и статистически методи са адекватно приложени. За статистическото представяне на резултатите са използвани описателни методи за оценка, методи за проверка на хипотези, корелационен анализ за установяване на връзката между изследваните количествени и качествени променливи. Данните са графично онагледени чрез таблици, стълбовидни и секторни диаграми, реализирани в MS Excel.

Трета глава от дисертационния труд представя получените резултатите от собственото проучване, като разкрива реалното състояние на проблема в практиката. Изложените резултати са логически оформени и структурирани. Направен е задълбочен анализ на данните от трите анкетни проучвания на общо 303 лица.

На базата на направения сравнителен анализ на резултатите от проучването, сред студенти и практикуващи медицински сестри са направени три извода.

В четвърта глава на дисертационния труд преп. Крумова представя схематично модел за въвеждане на етични и сестрински грижи в дом за стари хора основан на етичните норми на поведение и зачитане на човешките права. Чрез него се цели постигане на уважение на автономността, сътрудничеството, подкрепа и цялостна грижа за подобряване качеството на живот на възрастните и стари хора. Описани са осем последователни етапа в изпълнението на моделът за етични сестрински грижи в дом за стари хора и очакваните ползи от въвеждането му в практиката.

На базата на проучените литературни източници и резултатите от собственото проучване, преподавател Петя Крумова е направила седем предложения. Особено добро впечатление правят очертаните 4 приноси с теоретично-познавателен характер и 3 с практико-приложен характер.

Авторефератът отразява в синтез дисертационният труд, съдържа основната информация и дава пълна представа върху неговите цели и задачи, постигнати резултати, направени изводи и приноси с научен характер. Онагледен е богато с таблици и фигури.

На базата на извършените проучвания докторантката подготвя своя научен труд, както и две публикации, от които в първата е единствен автор, а във втората е първи автор, което доказва личното ѝ участие в проведените изследвания, получените резултати и приноси.

В обобщение, считам че дисертационният труд на тема **„Етични аспекти на здравните грижи положени от медицинските сестри за възрастни и стари хора“** е задълбочено и в достатъчен обем изследване, в което докторантката е анализирала в детайли проблемът.

Трудът отговаря на изискванията на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав на МУ – Варна за придобиване на

образователната и научна степен „доктор”, което ми дава основание да дам своя ПОЛОЖИТЕЛЕН ВОТ и да препоръчам на уважаемото Научно Жури да присъди на преп. Петя Георгиева Крумова образователна и научна степен "доктор" в област на више образование: 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4.Обществено здраве и научна специалност: Управление на здравните грижи.

10.04.2024г.
гр. Стара Загора

Член на Научно жури:
(доц. Павлина Пенкова/Тенева, Д.ОЗ)

Заличено на основание чл. 5,
§1, б. „В“ от Регламент (ЕС)
2016/679